УДК 336.221.26

С. В. Селіщев,
аспірант
Національного центру
обліку та аудиту
Національна академія статистики,
обліку та аудиту

ВИЗНАЧЕННЯ ТА СТУКТУРА ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВ З ВИРОБНИЦТВА ЗАЛІЗОБЕТОННИХ КОНСТРУКЦІЙ

Постановка проблеми. З метою підвищення конкурентоспроможності в сучасних умовах світової фінансової кризи, яка спричинила різкий спад економічної активності у вітчизняному будівництві, пріоритетним завданням управління підприємств постає розробка та впровадження чіткого визначення собівартості вироблюваної продукції. Для цього управлінський персонал має сконцентруватися на таких ключових факторах як ефективність витрат, якість продукції, інноваційні технології. Також необхідно розвивати нові підходи до менеджменту підприємства. Так як споживачі будуть купувати продукцію за самою нижчою ціною, якщо інші параметри у продукції виробників галузі будуть однаковими - забезпечення низького рівня витрат дозволяє отримати сильну конкурентну перевагу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання визначення та структури витрат підприємств присвячено роботи таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як [1-13]. Цим роботам характерна ґрунтовність та глибина досліджень, але на нашу думку, це питання вимагає подальшого дослідження та розробки на рівні видів діяльності та галузей промисловості. Зокрема, до галузей промисловості, яким характерна висока питома вага матеріальних витрат у змагальному обсязі є виробництво залізобетонних конструкцій.

Мета статті. Метою даної статі є визначення та дослідження структури витрат підприємств з виробництва залізобетонних конструкцій.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою підвищення конкурентоспроможності в сучасних умовах світової фінансової кризи, яка спричинила різкий спад економічної активності у вітчизняному будівництві, пріоритетним завданням управління підприємств постає розробка та впровадження чіткого визначення собівартості вироблюваної продукції. Для цього управлінський персонал має сконцентруватися на таких ключових факторах як ефективність витрат, якість продукції, інноваційні технології. Також необхідно розвивати нові підходи до менеджменту підприємства. Так як споживачі будуть купувати продукцію за самою нижчою ціною, якщо інші параметри у продукції виробників галузі будуть однаковими - забезпечення низького рівня витрат дозволяє отримати сильну конкурентну перевагу.

Однією з головних умов ефективного менеджменту виробничого підприємством є повнота, достовірність та оперативність відображення в обліку інформації про витрати, які в свою чергу формують собівартість продукції (робіт, послуг). Достовірне відображення інформації про витрати обумовлює правильне визначення фінансового результату діяльності підприємства. Така інформація формується на основі обліку витрат – від правильної організації обліку витрат і системи калькулювання собівартості залежить міра впливу результатів діяльності окремих підрозділів на підвищення ефективності виробництва, обґрунтованість планування якісних і кількісних показників.

Питання визначення та класифікації витрат виробництва досліджувалося багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями здебільшого у загальнонауковому аспекті та потребує додаткового вивчення у аспекті визначення та класифікації витрат підприємств з виробництва бетону та залізобетонних конструкцій. У працях зарубіжних та вітчизняних науковців зустрічаються наступні визначення витрат (Табл. 1).

Відмітимо, що оскільки об'єктом дослідження є аудит матеріальних витрат, на основі розгляду наведених вище визначень терміну «витрати», були виділені наступні підходи до визначення:

1) визначення, наведене у ПСБО 16 «Витрати» [1] характеризує об’єкт з облікової точки зору – тобто розкриває місце витрат в системі бухгалтерського обліку, а саме в балансі підприємства.

Таблиця 1

Визначення терміну «витрати» в науковій літературі та нормативних джерелах

№ з.п.	*Автор*	*Визначення*
1	*2*	*3*
1.	ПСБО 16 [1]	витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства
2.	В. М. Панасюк [2, с.18]	це те, у що обходиться створення продукту підприємству
3.	Н. М. Ткаченко [3, с.611].	це спожиті в процесі виробництва засоби виробництва, які втілюють у собі минулу працю (сировину, матеріали, амортизацію основних засобів, працю працівників, зайнятих у процесі виробництва теперішньому) з відповідним на неї нарахуванням та ін.
4.	Ф. Ф. Бутинець [4, с.366]	витрати у виробничому процесі праці і засобів виробництва для виготовлення продукції
5.	В. Сопко [5, с.288]	використані у процесі виробництва різні речовини та сили природи на виготовлення нового продукту праці
6.	Карпова Т.П. [6, с.125]	сукупність витрат підприємства на виробництво продукції (робіт, послуг) та її реалізацію, виражену в грошовій формі
7.	А.М. Кузьмінський [7, с.190]	виражені у грошовій формі витрати суспільної праці., пов'язані з випуском продукції, продажем товарів власного виробництва і купівельних товарів і втрати пов'язані з організацією їх споживання
8.	Берзін І. Е. [9]	вартість придбання економічних ресурсів (введення факторів виробництва)
9.	Скрипник М.І. [11, с.33]	витрати як загальноекономічна категорія характеризують використання різних речовин і сил природи в процесі господарювання

2) більшість досліджених визначень науковців, що наведені вище, є схожими за своєю сутністю, та здебільшого висвітлюють економічну сторону об'єкту дослідження та не акцентують увагу на обліковому аспекті витрат.

3) в проекції наведених вище визначень на визначення досліджуваних «матеріальних витрат», можна запропонувати наступне – матеріальними витратами промислового підприємства за певний період називається вартість матеріальних ресурсів, які були використанні у виробництві продукції в такому періоді та вартість яких можливо безпосередньо віднести на одиницю продукції.

В науковій літературі поряд з терміном «витрати» зустрічається вживання терміну «затрати». Більшість науковців,

роботи яких були опрацьовані не приділяють уваги цьому питанню, крім робіт М.Б. Коцкуліч [11] та Т.О. Каменської [12]:

– М.Б. Коцкуліч [11, с.17] зазначає щодо вживання цих термінів наступне: «з метою уникнення непорозумінь, вважаємо доцільним, застосовувати термін «затрати» для позначення поточного витрачання грошових ресурсів і капітальних витрат грошових та інших ресурсів, які впливають на фінансовий результат звітного періоду. Всі інші витрачання ресурсів доцільно позначати терміном «витрати»;

– Т.О. Каменська вважає: «в нормативних актах України і у значній частині економічної літератури, опублікованої українською мовою, наводиться тільки один термін «витрати». Можливо, це пов'язано з філологічними особливостями української мови, а тому диспут, який має місце, на наш погляд, не має сенсу» [12, с. 25].

На нашу думку, доцільно підтримати підхід Т.О. Каменської, так як не існує чітко наведених суттєвих відмінностей між трактуванням та застосуванням термінів «затрати» і «витрати», також в додатній бік цього твердження можна довести, що ці терміни є синонімами, а їх застосування для визначення суттєво протилежних категорій було б насамперед недоцільно.

Дослідивши діючу практику було встановлено, що основним нормативним актом, який визначає комплекс понять пов'язаних з визначеним та класифікацією витрат в Україні є П(С)БО 16 «Витрати» [1]. Згідно П(С)БО 16 у виробничу собівартість продукції (робіт, послуг) включаються:

1) прямі матеріальні витрати;
2) прямі витрати на оплату праці;
3) інші прямі витрати;
4) змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

При цьому необхідно підкреслити, що перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції установлюється підприємством самостійно.

Проведене нами дослідження свідчить, що для більшості досліджених підприємств характерна наступна номенклатура операційних витрат:

– витрати на підготовку і освоєння виробництва;

– витрати, пов'язані безпосередньо з виробництвом продукції, обумовлені технологією та організацією виробництва (матеріальні витрати): сировина й основні матеріали; купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо й енергія; будівельні матеріали; запасні частини, тара і тарні матеріали, допоміжні та інші матеріали;

– витрати на оплату праці;

– витрати, пов'язані з поліпшенням технології і організації виробництва, а також з поліпшенням якості продукції;

– витрати, пов'язані з винахідництвом, технічним поліпшенням і раціоналізаторськими пропозиціями;

– витрати по обслуговуванню виробничого процесу (поточний та капітальні ремонти);

– витрати по забезпеченню нормальних умов праці і техніки безпеки;

– витрати, пов'язані з набором працівників;

– поточні витрати, пов'язані з утриманням і експлуатацією фондів природоохоронного значення;

– витрати, пов'язані з управлінням виробництва;

– витрати на підготовку та перепідготовку кадрів;

– витрати на транспортування працівників до місця роботи;

– відрахування по обов'язковому соціальному страхуванню та пенсійне забезпечення;

– витрати по страхуванню майна підприємства;

– витрати по гарантійному обслуговуванню;

– витрати, пов'язані зі збутом продукції (пакування, зберігання, транспортування);

– витрати на оновлення основних виробничих фондів (амортизація на повне оновлення);

– амортизація нематеріальних активів;

– втрати від браку;

– витрати від простоїв за внутрішньовиробничими причинами.

Виходячи з наведеної вище номенклатури, дослідження ряду підприємств з виробництва залізобетонних конструкцій показало, що найбільшу питому вагу мають матеріальні витрати (Рис. 1)

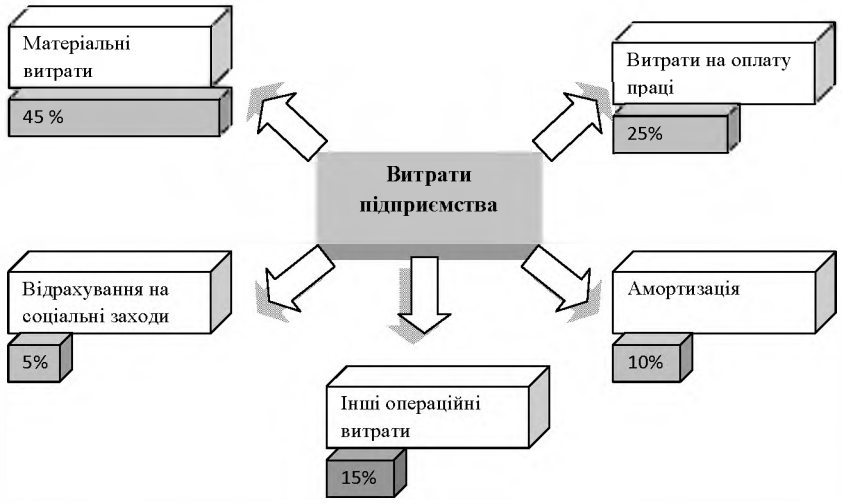

Рис.1. Витрати підприємства з виробництва залізобетонних конструкцій

Розглядаючи П(С)БО 16 «Витрати» [11, ст.22], перше, що необхідно відзначити - до складу матеріальних витрат включається вартість таких видів цінностей:

1) сировини і матеріалів, які придбаваються у сторонніх підприємств і організацій та входять до складу виготовлюваної продукції, створюючи її основу або є необхідним компонентом при виготовленні промислової продукції;

2) купованих комплектуючих виробів і напівфабрикатів, що підлягають монтажу або додатковій обробці на цьому підприємстві;

3) придбаного у сторонніх підприємств і організацій різного палива, яке витрачається з технологічною метою на отримання всіх видів енергії, опалювання виробничих приміщень, транспортні роботи, пов'язані з обслуговуванням виробництва власним транспортом;

4) придбання енергії всіх видів, яка витрачається на технологічні, енергетичні й інші виробничі потреби підприємства;

5) купованих матеріалів, які використовуються у процесі виробництва продукції промисловості для забезпечення нормального технологічного процесу й упакування продукції.

Виходячи з результатів здійснених досліджень, для підприємств з виробництва залізобетонних конструкцій основними видами матеріальних витрат є (Рис. 2):

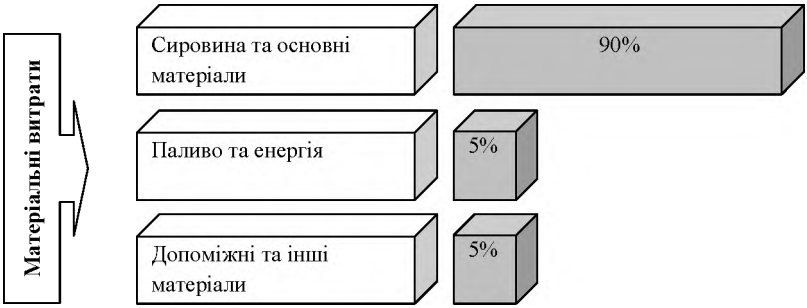

Рис.2.Питома вага матеріальних витрат у загальному обсязі за видами

1) сировина й основні матеріали:
- цементи різних марок;
- пісок річковий та яружний;
- щебінь різних фракцій;
- протиморозні та пластифікуючі добавки;
- керамзит;
- вода;
- вапно;
- арматура;
- закладні деталі (являють собою вироби з листового металу);

2) допоміжні та інші матеріали:
- зварювальні матеріали;
- пластикові розпорні пластини;
- мастильні матеріали для формоснастки;

– фарба для маркування виробів.

3) паливо й енергія:

– бензин та дизельне пальне;

– електроенергія;

– скраплений газ.

Також встановлена питома вага видів матеріальних витрат підприємства з виробництва залізобетонних конструкцій (Рис.2) відповідно проведених анкетувань.

Висновки і пропозиції. Огляд підходів до трактування терміну «витрати», показав, що єдиного, прийнятого більшістю вчених визначення не існує. Певні відмінності можна пояснити, перш за все, в комплексі якими поняттями та економічними категоріями воно застосовується.

В аспекті досліджуваного питання можна зробити висновок, що поняття «витрати» необхідно розглядати перш за все як грошове вираження всіх структурних елементів запасів підприємства з виробництва залізобетонних конструкцій які використовуються для вироблення певної одиниці продукції.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року №318.

2. Панасюк В. Управління витратами виробництва. – Тернопіль, 1999. – 118 с.

3. Ткаченко Н.Т. «Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України». – Підруч. для студ. вищ. навч. ек. спец. – [5-те вид., допов. і перероб.] / Н.М. Ткаченко. – К.: А.С.К., 2007 – 784с.

4. Бутинець Ф.Ф. «Бухгалтерський управлінський облік» Навчальний посібник для студентів спеціальності 7.050106 "Облік і аудит" Житомир: ЖІТІ, 2000. – 448 с.

5. Заремба О.О. Облік і аудит виробничих витрат та формування собівартості швейної продукції: дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / Київський національний торгівельно-економічний ун-т. – К., 2004. – 303 арк.

6. Карпова Т.П. Управленческий учет для вузов. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 380 с.

7. Організація бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: Підручник / Кузьмінський А. М., Сопко В. В., Завгородній В. П.; за ред. А.М. Кузьмінського — К.: Вища школа, 1993. — 223 с.

8. Берзинь И.Э. Экономика фирмы. – М.: ИМПЄ, 1997. – 253 с.

9. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку / Переклад з англ. за ред. С.Ф. Голова. – К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 1998. – 736 с

10. Скрипник М.І. Розвиток бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю витрат та калькулювання собівартості. [Текст]: монографія / М.І. Скрипник, 2011. – 732 с.

11. Коцкулич М.Б. Облік і контроль виробничих витрат у будівництві свердловин: дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / Івано-Франківський національний технічний ун-т нафти і газу – Івано-Франківськ, 2005 – 236 арк.

12. Каменська Т.О. Облік та внутрішній аудит витрат олійно-жирового виробництва: дис.. канд.. екон. наук: 08.06.04 / Державна академія статистика, обліку та аудиту Держкомстату України. – К., 2005. – 232 арк.: рис., табл.. – Біблігр.: арк. 172-189.

13. Нитецкий В. В. Аудит: цель и задачи // Бухгалтерский учет. -1993. - №3. - С.6-8.